

Reactie van de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (Jeugdzorg Nederland, de Nederlandse ggz, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland) en Sociaal Werk Nederland op het wetsvoorstel 'Wet maatwerk in het funderend onderwijs'

De Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd (BGZJ) en Sociaal Werk Nederland reageren met deze notitie graag op de consultatie van de Wet maatwerk in het funderend onderwijs. In het tweede deel van deze notitie wordt specifiek ingegaan op de in de consultatie gestelde vragen.

De branches ondersteunen de doelstelling van het wetsvoorstel om schooluitval te voorkomen en jeugdigen die geen onderwijs volgen weer richting onderwijs te bewegen. Vanuit de jeugdhulp en het sociaal werk zien wij dagelijks wat de gevolgen zijn wanneer jeugdigen geen toegang hebben tot onderwijs of dat onderwijs wegvalt en jeugdigen volledig zijn aangewezen op jeugdhulp of zorg. Het is daarom positief dat het wetsvoorstel onderwijsdeelname voor meer jeugdigen mogelijk maakt.

Daarnaast waarderen wij dat de ruimte die het experiment onderwijszorgarrangementen (OZA's) biedt om af te wijken van onderwijslocatie, onderwijstijd, onderwijsinhoud en bekostiging, structureel zal worden verankerd en dat maatwerk ook voor jeugdigen die (nog) niet ingeschreven staan kan worden ingezet.

Tegelijkertijd zien wij enkele belangrijke aandachtspunten voor de uitvoering.

- Het wetsvoorstel creëert meer mogelijkheden voor individueel maatwerk zonder aanvullende financiering. Hierdoor bestaat het risico dat collectief georganiseerde vormen van ondersteuning onder druk komen te staan, terwijl deze juist een belangrijke preventieve functie vervullen en kunnen voorkomen dat specialistische vormen van ondersteuning moeten worden georganiseerd.
- Ten tweede kent het wetsvoorstel samenwerkingsverbanden veel beleidsvrijheid toe, zonder afgebakende rol en verantwoordelijkheid. Hoewel deze flexibiliteit kansen biedt, zien wij nu al grote verschillen tussen regio's en de rol van de samenwerkingsverbanden. Zonder nadere kaders bestaat het risico op toenemende regionale verschillen in toegang, ondersteuning en inzet van middelen. Waardoor kinderen en jongeren in verschillende regio's verschillende kansen krijgen. Ook in de beschrijving van de doelgroep zou meer expliciet kunnen worden gemaakt dat het ook kan gaan om maatwerk voor kinderen en jongeren met een verstandelijke of meervoudige beperking.
- Ten derde vraagt het wetsvoorstel om intensieve samenwerking tussen onderwijs, gemeenten, sociaal werk, jeugdhulp en zorg, terwijl financiering, verantwoordelijkheden en regionale indelingen nog steeds verschillen. Het wetsvoorstel verwijst naar het wetsvoorstel reikwijdte, maar dat wetsvoorstel borgt het eenvoudiger kunnen organiseren van ondersteuning in en om scholen nog onvoldoende.
- Tot slot vragen wij aandacht voor de kwaliteit van onderwijs-zorgarrangementen. Nu onderwijs en ondersteuning vaker buiten de reguliere schoolsetting kunnen worden georganiseerd, is het belangrijk dat helder is welke kwaliteitseisen gelden en hoe toezicht wordt georganiseerd.

Om de doelstellingen van het wetsvoorstel te realiseren, doen wij de volgende voorstellen:

- Borg expliciet de samenhang tussen individuele maatwerkvoorzieningen en collectieve ondersteuningsvoorzieningen, zodat collectieve ondersteuning beschikbaar en toegankelijk blijft.
- Zorg voor voldoende financiële randvoorwaarden om te voorkomen dat uitbreiding van individueel maatwerk ten koste gaat van bestaande collectieve voorzieningen.
- Bevorder meer landelijke duidelijkheid over de rol van samenwerkingsverbanden, verantwoordelijkheden van betrokken partijen (bijvoorbeeld voor leerlingen die (nog) niet ingeschreven staan) en borg de kwaliteitsnormen voor onderwijs-zorgarrangementen.
- Stimuleer en borg structurele samenwerking tussen onderwijs, gemeenten, sociaal werk, jeugdhulp en zorg, met bijzondere aandacht voor knelpunten die voortkomen uit verschillen tussen onderwijs- en jeugdhulpregio's.
- Borg dat (de beschikbaarheid van) maatwerkarrangementen ook juist collectief kan worden georganiseerd op scholen.
- Benoem meer expliciet in de Memorie van Toelichting dat dit maatwerk ook bedoeld is voor kinderen en jongeren met een (ernstige) verstandelijke of meervoudige beperking.

Met deze aanvullingen kan het wetsvoorstel niet alleen meer ruimte bieden voor maatwerk, maar ook bijdragen aan een uitvoerbare, duurzame en kwalitatief hoogwaardige ondersteuning van jeugdigen, waarbij onderwijs en jeugdhulp elkaar versterken.

Reactie op de vragen gesteld in de consultatie

Vraag 1. Wilt u reageren op het wetsvoorstel Maatwerk in het funderend onderwijs?

Wij ondersteunen de doelstelling van het wetsvoorstel om schooluitval te voorkomen en thuiszittende jeugdigen weer richting onderwijs te bewegen. Vanuit de gespecialiseerde jeugdhulp zien wij dat kinderen met intensieve ondersteuningsvragen op dit moment niet altijd toegang hebben tot onderwijs en dat jeugdigen die langdurig uitvallen van onderwijs vaak volledig aangewezen raken op ondersteuning vanuit de Jeugdwet. Het is daarom positief dat het wetsvoorstel erop gericht is meer jeugdigen betrokken te houden bij onderwijs en bestaande onderwijszorgarrangementen structureel te verankeren. Het wetsvoorstel biedt daarnaast ook mogelijkheden om voor kinderen en jongeren met (langdurige) intensieve ondersteuningsvragen een combinatie van onderwijs en zorg te bieden.

Positief vinden wij dat succesvolle tijdelijke initiatieven, zoals het experiment onderwijszorgarrangementen en ondersteuning voor niet-ingeschreven jeugdigen, structureel worden verankerd. Ook waarderen wij dat het wetsvoorstel meer ruimte creëert voor maatwerk op het snijvlak van onderwijs en zorg.

Tegelijkertijd zien wij enkele aandachtspunten.

Ten eerste creëert het wetsvoorstel meer mogelijkheden voor individueel maatwerk zonder aanvullende financiering. Dit roept vragen op over de uitvoerbaarheid voor de partijen in de praktijk en over de verhouding tussen individuele maatwerkvoorzieningen en collectieve ondersteuningsvoorzieningen. Hierdoor bestaat het risico dat collectieve ondersteuning onder druk komt te staan. Voor veel jeugdigen is juist laagdrempelige, collectief georganiseerde ondersteuning een effectieve manier om uitval te voorkomen. Dit voorkomt ook dat steeds meer ondersteuning via individuele trajecten georganiseerd moet worden.

Ten tweede krijgen samenwerkingsverbanden veel beleidsvrijheid en hebben geen afgebakende eenduidige rol in de verschillende regio's. Dit biedt flexibiliteit, maar vergroot tegelijkertijd het risico op verschillen tussen regio's en onzekerheid voor ouders, jongeren en samenwerkingspartners. Wij vinden het belangrijk dat jeugdigen, ongeacht woonplaats of ondersteuningsbehoefte, toegang hebben tot vergelijkbare ontwikkel- en ondersteuningsmogelijkheden.

Tot slot vinden wij het belangrijk dat kwaliteit en toezicht op onderwijs-zorgarrangementen goed worden geborgd, zeker wanneer onderwijs wordt aangeboden op zorglocaties of door externe aanbieders.

Vraag 2. Is er een voorbeeld te noemen van jeugdigen die buiten de doelgroep van dit wetsvoorstel vallen maar die nu wel gebruik maken van de beleidsregel afwijking onderwijs tijd?

Mogelijk vallen jeugdigen buiten de doelgroep wanneer hun verminderde schooldeelname vooral het gevolg is van een combinatie van sociale, gezins- en omgevingsfactoren, en niet primair van lichamelijke of psychische oorzaken.

Te denken valt aan:

- jeugdigen die te maken hebben met ernstige gezinsproblematiek;
- jeugdigen in jeugdbeschermings- of verblijfsvoorzieningen;
- jeugdigen met complexe sociale problematiek;
- jeugdigen waarbij overbelasting vooral voortkomt uit een combinatie van onderwijs-, opvoed- en omgevingsfactoren.

In de praktijk zijn de grenzen tussen psychische, sociale en contextuele problematiek vaak moeilijk scherp af te bakenen. Wij vragen daarom aandacht voor een brede interpretatie van de doelgroep, zodat jeugdigen met een vergelijkbare ondersteuningsbehoefte niet buiten beeld raken.

In het wetsvoorstel wordt gesproken over leerlingen die zonder maatwerk door lichamelijke of psychische oorzaken niet geregeld de school zouden bezoeken. In de memorie van toelichting zou nog meer benadrukt mogen worden dat het hier ook kan gaan om kinderen en jongeren met een (ernstige) verstandelijke of meervoudige beperking.

Vraag 3. Met inachtneming van de zorgvuldige inzet van het maatwerk, ziet u nog mogelijkheden om de regeldruk te verminderen?

We zien kansen om de regeldruk te beperken door zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande plannen, structuren en overlegvormen. Integreer het maatwerkplan waar mogelijk in bestaande ontwikkelingsperspectieven (OPP's), benut bestaande multidisciplinaire overleggen en houd registratieverplichtingen beperkt. Daarnaast vragen wij aandacht voor de uitvoeringslasten voor zorgaanbieders, scholen, ouders en samenwerkingsverbanden door o.m. verschillen in regio-indelingen en financiering. Voorkom dat bij complexe casuïstiek onnodige administratieve stappen worden toegevoegd.

Vraag 4. Ziet u knelpunten voor scholen en samenwerkingsverbanden om het maatwerk vorm te geven?

Ja. Hoewel het wetsvoorstel meer ruimte creëert voor maatwerk en samenwerking, blijven onderwijs, jeugdgezondheidszorg, jeugdhulp en zorg vanuit verschillende stelsels worden gefinancierd. Hierdoor kunnen in de praktijk discussies blijven bestaan over verantwoordelijkheden, bekostiging en regie. Wanneer het bieden van maatwerk samenwerking vraagt tussen scholen, samenwerkingsverbanden, gemeenten, sociaal werk, jeugdhulp- en zorgaanbieders biedt het wetsvoorstel hiervoor ruimte, maar borgt het nog onvoldoende hoe deze samenwerking structureel en duurzaam wordt georganiseerd. Daarbij vormt het verschil tussen jeugdhulpregio's en onderwijsregio's een extra knelpunt, omdat dit de samenwerking en afstemming in de praktijk kan bemoeilijken. Daarnaast kan de verruiming van de mogelijkheden voor individuele maatwerkvoorzieningen leiden tot een toenemende vraag naar individuele arrangementen. Zonder aanvullende middelen en wet- en regelgeving die beter op elkaar aansluit kan dit de druk op scholen, samenwerkingsverbanden en zorgaanbieders verder vergroten en de beschikbaarheid van collectieve voorzieningen onder druk zetten.

In het wetsvoorstel maatwerk wordt verwezen naar het wetsvoorstel reikwijdte dat in gaat op de samenwerking tussen onderwijs en gemeenten. In de lokale educatieve agenda (LEA) moeten afspraken worden vastgelegd over de samenwerking tussen onderwijs en lokale teams. Dit is een goede eerste stap, maar ook in het wetsvoorstel reikwijdte¹ missen we grotere stappen om ervoor te zorgen dat het echt eenvoudiger wordt inclusieve leeromgevingen voor alle kinderen en jongeren te organiseren met de ondersteuning die daarvoor nodig is vanuit het schoolteam en waar nodig vanuit jongerenwerk, welzijn, jeugdartsen, jeugdhulp en/of zorg. Daarnaast zijn afspraken op alleen het lokale niveau onvoldoende. Dit vraagt ook om afspraken op ten minste regionaal niveau, en voor een aantal expertises ook op landelijk niveau, om dit te kunnen organiseren.

¹ Zie ook: [Reactie BGZJ op wetsvoorstel Reikwijdte jeugdwet.](#)